

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 27/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om straffrättslig preskription

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 2 maj 2001 regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om straffrättslig preskription (RP 45/2001 rd) till lagutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i saken till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Jukka Lindstedt, justitieministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor Raimo Lahti
- professor Martin Scheinin.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att bestämmelserna om straffrättslig preskription i 8 kap. strafflagen skall ses över. Vidare föreslås lagar om upphävande av 5 § 3 mom. lagen om samhällstjänst och om upphävande av 8 § lagen om villkorligt straff. Propositionen bygger på en proposition till 1999 års riksmöte om ändring av bestämmelserna om straffrättslig preskription (RP 27/1999 rd), som innefattar lagar som riksdagen antagit (RSv 6/2001 rd) men som republikens president inte har stadfäst.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

I motiveringen till lagstiftningsordningen bedöms ikraftträdelsebestämmelsen i förslaget till ändring av strafflagen utifrån den lindrigare lagens princip. Förslaget kan enligt regeringen behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men det anses ändå behövt att inhämta utlåtande av grundlagsutskottet i saken.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i förslaget till lag om ändring av strafflagen tillämpas på brott som har begåtts innan lagen träder i kraft i stäl-

let för lagens 6 § de bestämmelser i 8 kap. 5 § om preskription som förhindrar utdömande av straff, dvs. så kallade absoluta preskriptionstider, som gällde då lagen trädde i kraft. Detta betyder att

på brott som begåtts innan lagen trädde i kraft inte tillämpas principen om lindrigare lag i 3 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen och att den som är misstänkt för ett sådant brott inte kan räkna sig till godo de kortare preskriptionstiderna i 6 § i den nu aktuella lagen.

I 8 § grundlagen föreskrivs om den straffrättsliga legalitetsprincipen. Enligt denna princip får för brott inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks. Enligt förarbetena till bestämmelsen (RP 309/1993 rd, s. 54/I) hindrar den inte att principen om lindrigare lag tillämpas. Å andra sidan förpliktar den inte heller att tillämpa principen. I förarbetena framhålls att den lindrigare lagens princip är förknippad med specialfall som kräver detaljerad reglering, vilket är orsaken till att det inte har ansetts lämpligt att till övriga delar än i fråga om förbudet mot ett strängare straff än straffet vid gärningstidpunkten ta in bestämmelser om principen i grundlagen.

Också artikel 7.1 i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna innehåller ett förbud mot att utmäta ett högre straff än det som var tillämpligt då brottet begicks. Men principen om den lindrigare lagen har inte härletts från denna bestämmelse i konventionen. I tillämpningspraxis beträffande konventionen anses — precis som i motiveringen till lagstiftningsordningen i propositionen (s. 31/II) — att inte heller en förlängning av preskriptionstiden för ett brott i sig innebär en kränkning av artikel 7.¹

Med avvikelse från Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna innehåller den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen) en uttrycklig bestämmelse om principen om lindrigare lag. Bestämmelsen ingår i artikel 15.1 och lyder: "Om efter brottets begående ny lag stiftas som föreskriver att ett lindrigare straff skall tillämpas, kan den skyldige komma i åtnjutande härav".

Enligt konventionsbestämmelsens lydelse gäller principen om den lindrigare lagen det

straff som utmäts för brottet, men inte sådana faktorer som närmast anknyter till procedurfrågor reglerade genom bestämmelser om preskriptionstiderna för brott. Inte heller internationell tolkningspraxis beträffande MP-konventionen ger något stöd för den tolkningen att bestämmelsen om principen om den lindrigare lagen i artikel 15 skulle hindra den föreslagna bestämmelsen om preskriptionstider.

I lagens ikraftträdelsebestämmelse föreslås inte bli föreskrivet om strängare straff än vad som varit tillämpligt vid gärningstillfället, utan om gällande preskriptionstider när brottet begicks. Utifrån det ovan sagda är ikraftträdelsebestämmelsen inte problematisk med tanke på 8 § grundlagen eller artikel 7 i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna eller artikel 15 i MP-konventionen.

Utskottet uppmärksammar att ett brott som begåtts innan lagen träder i kraft på grund av den föreslagna regleringen i vissa fall kan preskriberas betydligt senare än ett brott som begåtts efter det att lagen har trätt i kraft. Utskottet hänvisar till likställighetssynpunkter och föreslår att riksdagen överväger en sådan ändring i lagförslaget att den absoluta preskriptionstiden för ett brott som begåtts innan lagen har trätt i kraft löper ut antingen enligt den tidigare lagen eller enligt preskriptionstiden i den nya lagen, som räknas från och med den tidpunkt då lagen träder i kraft, beroende på vilken tid som är kortare.

Möjligheten i lagförslagens 4 § att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten med ett år inverkar inte på behandlingsordningen. Som utskottet ser det är det klart att preskriptionstiden kan förlängas med stöd av bestämmelsen bara inom preskriptionstiden för var och en gärning.

De i lagen föreskrivna preskriptionstiderna hindrar enligt föreslagna 6 § 1 mom. inte att straff döms ut för ett brott för vilket det strängaste straffet är fängelse på livstid. Utskottet uppmärksammar artikel 29 i Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, där det sägs att brott som omfattas av domstolens jurisdiktion inte skall preskriberas. Stadgan tar också upp gärningar för vilka det i Finland inte har föreskrivits fängelse på livstid och som därmed om-

¹ Se Pellonpää, Matti: Euroopan ihmisoikeussopimus, Helsinki 2000, s. 379.

fattas av de allmänna preskriptionstiderna i strafflagen. Utskottet anser att det vore skäl att överväga en komplettering av bestämmelserna med att straff utan hinder av preskriptionstiderna kan dömas ut i Finland för de allvarigaste internationella brotten, trots att gärningen enligt strafflagen inte kan ge fängelse på livstid.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 13 juni 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Esko Helle /vänst
Saara Karhu /sd
Johannes Leppänen /cent

Pekka Nousiainen /cent
Osmo Puhakka /cent
Markku Rossi /cent
Petri Salo /saml
Ilkka Taipale /sd
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Sami Manninen.